

Wat scholen kunnen doen: burgerschap in de school

Bron: Workshop Rol van de schoolleider / Irene de Kort

Burgerschap heeft betrekking op de kennis, de vaardigheden, de houdingen, de reflecties en de gedragingen van mensen. Voor leerlingen komt dat neer op leren omgaan met verschillen en conflicten en op democratisch en maatschappelijk verantwoord handelen. Omdat de opvattingen van ouders, vrienden en leraren en docenten nogal uiteen kunnen lopen, is het een algemene taak van de school om kinderen en jongeren burgerschap bij te brengen.

- Herken je dit aandachtspunt?
- Hoe doe je dat in je school?
- Hoe geef je burgerschapsonderwijs vorm?
- Hoe creëer je draagvlak?
- Wat is de rol van de schoolleider hier in?

In het in 2017 verschenen onderzoeksrapport **Onderwijs in burgerschap: wat scholen kunnen doen** / <https://kohnstamminstituut.nl/rapport/onderwijs-in-burgerschap/> worden zes aanknopingspunten voor burgerschapsvorming in het onderwijs:

1. Een veilige en open sfeer creëren

Een veilige en open sfeer is een cruciale voorwaarde voor burgerschapsonderwijs. Zo'n sfeer kun je onder meer creëren door verhalen in te zetten als startpunt voor het bespreken van ideeën, dilemma's of ervaringen. Ook is het belangrijk om je te richten op het positieve: geef leerlingen het gevoel dat ze er mogen zijn en richt je op het kind achter het gedrag. Geef leerlingen ook het gevoel dat alles bespreekbaar is, ook als dat soms lastig is.

2. Structurele aandacht in de les

Burgerschap een structurele plaats in het curriculum geven kan op heel wat verschillende manieren. In alle gevallen is het belangrijk dat de gekozen benadering op een doordachte en stelselmatige manier wordt toegepast. Zo kun je de buitenwereld structureel en vakoverstijgend naar binnen te halen, belangrijke vraagstukken bespreken met behulp van dialogische didactiek of op een voor leerlingen herkenbare en betekenisvolle manier lesgeven over democratie.

3. De wereld de school binnenhalen

Gebeurtenissen in het leven van leerlingen of actuele maatschappelijke thema's zijn een interessant vertrekpunt om te leren over burgerschapsthema's die direct aansluiten bij de belevingswereld van leerlingen. Scholen hebben hier zo hun eigen manieren voor: zo is op scholen al vanaf de eerste klassen veel aandacht voor wereldnieuws of worden themaweken georganiseerd met voor leerlingen pittige thema's als homoseksualiteit, racisme en man-vrouwverhoudingen.

4. Wat je leert van vragenstellen

Burgerschap gaat over kwesties waarover je anders kunt denken. Het is daarom belangrijk om naar elkaar te luisteren en van elkaars standpunten te leren. Dat kun je onder meer doen door elkaar vragen te stellen en gezamenlijk te onderzoeken welke antwoorden en

opvattingen er mogelijk zijn. Zo leren leerlingen dat maatschappelijke kwesties op verschillende manieren benaderd kunnen worden en dat er voor veel thema's geen *one size fits all*-oplossingen mogelijk zijn, waardoor de ontwikkeling van ruimte en respect voor andere ideeën en opvattingen cruciaal is.

5. Democratie en hoe je dat leert, de school als oefenplaats

Ook is het belangrijk dat leerlingen leren om verschillende democratische principes toe te passen. Denk hierbij onder meer aan oefenen met debatteren, rollenspellen en beargumenteren vanuit de tegenstander. Deze ervaringen op school zijn belangrijk, omdat ze van effect zijn op hoe leerlingen kijken naar de samenleving en naar maatschappelijke en politieke opvattingen en pluriformiteit.

6. Uitgaan van kernwaarden

Onderwijs in burgerschap begint bij breed gedragen kernwaarden als verdraagzaamheid en solidariteit. Sommige scholen werken doelgericht en heel bewust – bijvoorbeeld met behulp van een methode – aan de ontwikkeling van zulke waarden, terwijl op een andere school iedere periode een andere kernwaarde centraal staat en bij allerlei onderwijsactiviteiten aan bod komt. Ongeacht de benadering staat de ontwikkeling van dergelijke waarden centraal bij burgerschapsonderwijs.